

Вацлавський О. І.
кандидат економічних наук
Іванова А. М.
кандидат економічних наук, доцент
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

РОЗВИТОК МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Вітчизняна економіка в сучасних умовах переживає не найкращі часи. В умовах військового стану, що гальмує економічний та соціальний розвиток країни, залишається проблема існування малого бізнесу. Позитивний міжнародний досвід країн, які в останні роки досягли значного економічного розвитку, демонструє, що вони отримали цей результат і у зв'язку зі створенням такої серйозної економічної сили, як малий бізнес. Європейський вектор розвитку економіки, обраний нашою країною, та глобалізація світової економіки роблять проблему подальшого виживання та розвитку малого бізнесу України ще гострішою. Тому питання пошуку напрямків розвитку вітчизняного малого бізнесу є актуальними.

Особливе значення малого бізнесу для України проявляється ще й у тому, що, як зазначає А. Гідулян, «...він є базою для формування так званої «нової економіки» – великих сучасних кампаній, створених не на уламках промислових підприємств колишнього СРСР, а «з нуля»» [1, с. 40].

Євроінтеграційний напрям України стає передумовою для українського малого бізнесу, переулаштування його до ринкових засад функціонування. Не дивлячись на велику кількість реформ у вітчизняній економіці, її устрій не варто вважати таким, як у найбільш розвинутих економіках європейських країн.

Характерною рисою ринкової економіки є відсутність перешкод для успішного ведення малого бізнесу та здійснення підприємницького потенціалу. В сучасних умовах в Україні існує багато бар'єрів для вільного ведення малого бізнесу, які умовно можна поділити на чотири групи [2]:

- економічні (низький рівень купівельної спроможності, обмежений доступ до кредитних ресурсів);
- політико-адміністративні (бюрократичні перепони, корупція);
- інфраструктурні (відсутність механізмів державної підтримки, низький рівень розвитку інфраструктури);
- соціокультурні (низька культура ведення малого бізнесу, нерозуміння соціальної відповідальності бізнесу, відсутність інноваційної активності бізнесу).

Економічний блок проблем розвитку малого бізнесу в Україні відводиться проблемі низького рівня купівельної спроможності населення, який характеризується малою кількістю грошей в покупців, які неохоче з ними розлучаються та стараються оптимізувати свої витрати, використовуючи різноманітні знижки, розпродажі, більш тривалий термін використовують

товари. Розпродажі і знижки у торгівлі застосовуються здебільшого великі підприємства, відтак малий бізнес таких маркетингових інструментів не може застосовувати. В результаті, на ринку утворюється монополія, а малий бізнес закривається.

Наступним важливим блоком проблем функціонування малого бізнесу є «інфраструктурний». У вітчизняній економіці відсутній чіткий механізм фінансування та кредитування малого бізнесу, погано розвинуто консультативне забезпечення. Підтримка малого бізнесу зі сторони органів державної влади повинна проявлятися належних умовах його ведення, зокрема шляхом надання бізнес-консультацій та довгострокового пільгового лізингу.

Основним індикатором у «політико-адміністративному блоці» проблем розвитку малого бізнесу в Україні є рівень корупції. Корупція знижує конкурентоспроможність країни та бізнесу у ній. В той же час вона робить Україну менш привабливою для інвестицій, послаблює конкуренцію, гальмує підвищення ефективності ведення бізнесу. Дані досліджень Transparency International свідчать про те, що «... негативний вплив корупції проявляється насамперед у тому, що вона стримує підприємницьку ініціативу» [3].

Значний рівень корупції впливає на економічну культуру в середині країни, підвищує ризик ведення малого бізнесу. Даний процес впливає на підприємців та міжнародних партнерів. Наша країна належить до переліку держав, в яких малий бізнес є роботою з великим рівнем ризику та значними законодавством не закріпленими витратами на його ведення.

Останнім блоком проблем малого бізнесу в Україні є «соціокультурний». Питання соціальної відповідальності малого бізнесу неодноразово лишається не розглянутою при дослідженні умов підвищення якості його розвитку.

Взаємодія і об'єднання зусиль органів державної влади, місцевого самоврядування та громадських і комерційних організацій у питанні створення ефективної вітчизняної культури ведення малого бізнесу є одним із основних завдань забезпечення позитивного розвитку ведення малого бізнесу в Україні. У вітчизняній економіці виникнула негативна ситуація, за якої основна маса суб'єктів малого бізнесу не володіють належними навичками з економіки, що у свою чергу погано впливає на малий бізнес, роблячи його на роботу по накопиченню власних коштів, залишаючи поза увагою соціальну функцію малого бізнесу.

Забезпечення раціональної культури ведення малого бізнесу є першочерговим завданням, вирішення якого сприятиме перехід України на якісно новий рівень ведення малого бізнесу. У країнах з розвинутою економікою фінансова грамотність викладається ще у початковій школі, що є позитивним досвідом у цьому напрямку. Такий досвід створить умови підвищення рівня культури та освіченості майбутніх суб'єктів малого бізнесу. Наступним кроком підвищення фінансової грамотності ведення бізнесу забезпечується різного роду інституціями, до прикладу вищими навчальними закладами, службами зайнятості, бізнес-центрами, тощо.

Малий бізнес також має привілеї з приводу інноваційної діяльності, адже є можливість залучати та освоювати новітні технології у тих напрямках, які є

недоступні або дуже ризикові для великого бізнесу «...Суб'єкти малого бізнесу мають певні конкурентні переваги. Зокрема вони є більш мобільними в процесі адаптації до нових смаків та уподобань споживачів, більшою мірою готові до запровадження інновацій та вдосконалення організаційних методів ведення малого бізнесу» [2].

Отже, вирішення вище зазначених проблеми створення інфраструктурного забезпечення малого бізнесу є ключовим завданням підвищення його ефективності ведення. Такий крок дозволить вирішити інші проблеми, що перешкоджають функціонуванню малого бізнесу: економічні (можливість залуження кредитних коштів), політико-адміністративні (надання юридичних та інших консультацій початківцям з приводу реєстрації та ведення малого бізнесу) та соціокультурні (тренінги та навчання основ підприємництва та забезпечення належної культури його ведення).

Література:

1. Гідулян А. Підходи до визначення суб'єктів малого і середнього підприємництва та їх застосування в банківській практиці. *Вісник НБУ*. 2011. С. 40-45.
2. Національна програма сприяння розвитку малих підприємств в Україні. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>
3. Індекс сприйняття корупції-2021 (за даними Transparency International). URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattya-koruptsiyi-2021/>